

KÁLVINISTA VILÁG.

REFORMÁTUS EGYHÁZTÁRSADALMI FOLYÓIRAT.

Isten szerszámjai.

Egyházkerületünk egyetemes közléte fontos, jelentőségében messze kiható esemény előtt áll. Nemsokára megtartatnak az általános egyházmegyei képviselőválasztások s ezek után az egyházkerületi képviselők kiküldése az újonnan kialakult egyházmegyei közgyűlések által. Nem kisjelentőségű dolog ez. Most dől el, hogy az elkövetkezendő évtized alatt kik és milyen szempontok alatt fognak határozni egyházunk legfontosabb életkérdésében? Ha református egyházunknak van s'kétségtelenül elhatározó jelentősége van egyetemes magyarságunk eljövendő történelmi feladatainak betöltésében, akkor ezeknek a választásoknak nemcsak szűkebbkörű felekezeti, hanem egyetemes nemzeti szempontból is történelmi jelentősége van. Igénytelen sorainkkal éppen erre az egyetemes jelentőségre kívánunk reámutatni s hangsúlyozni, hogy választók és választottak a legsúlyosabb történelmi felelősség terhét vállalják most, amikor aktív vagy passzív választói jogukat gyakorolják. Ha valamikor, akkor most tudnunk kell, hogy kiket és mire, minő feladatok betöltésére jelölünk s a választottaknak tudniok kell, hogy micsoda felelősség vállalását jelenti kitüntető megbízatásainak elfogadása?

Miről van most szó? Miben áll egyházunknak legelsőrangú, mindenekfelett álló, történelmi feladata? Kétségtelen, hogy elsősorban és mindenekelőtt arról van szó, hogy sikerül-e népünk életében öntudatos, életet megújító, lelkeket megszentelő eleven életerővé tenni a kálvini hit lelki értékeit, sikerül-e népünket vissza vezérelni az evangélium friss forrásaihoz, képesek leszünk-e Egyházunk egyetemes felelősségét felébredtetni ama nagy kálvini gondolat öntudatos érvényesítésére, melyet a mi hőseink reformátorunk így fejezett ki: „Isten minket azért

teremtett és helyezett ebbe a világba, hogy benünk megdicsőítessék?” Alá tudjuk-e rendelni egész életünket ennek az Isten iránti szent engedelmességnek, melynek köteleztetése alatt Kálvin így ír az Egyház munkásainak szolgálatáról: „Bár Istennek magának kell egyházát igazgatni és kormányozni, neki magának kell abban előljárni és kitűnni s a hatalmat az Ő igéje által kell gyakorolni és kezelni, mindazonáltal mivel nem lakozik közöttünk látható jelenléttel, hogy akaratát saját szájából jelenthetné ki előttünk. Ebben — mint mondtuk — az emberek szolgálatát, mintegy helyettes munkásságot veszi igénybe nem ugyan úgy, hogy azokra ruházza át a saját jogát és méltóságát, hanem csak úgy, hogy azok szája által végezze Ő maga a maga munkáját olyanformán, mint ahogy a mesterember munkájának elvégzésére szerszámot használ.” Tudunk-e alázatos, engedelmes, hűséges és áldozatos szívvel Isten szerszámai lenni most, a mi válságos életünkben, mi, az Anyaszentegyház elhívott szolgálói és pedig nemcsak egyházi hanem világi választottjai? Ime ez az egyetlen, döntő kérdés, amelyre adandó becsületes választól függ népünknek és egyházunknak egész jövője. Most félemberekre, kétfelé tekintető, megalkuvó szolgálókra nincs szükség. Most egész lelkeket kíván Egyházunk, férfiakat, akik megalkuvás nélkül, bátran dobják oda életüket az oltárra Istennek tetsző áldozatul. Most nagyobb dolog tiszta lelkiismerettel elvállalni valamely egyházi tisztséget, mint megbízni azzal valakit. Most a megbízás nem kitüntetés, hanem terhet, fáradságot, munkát, áldozatot jelent. Most vége annak a világnak, mikor az egyházi tisztséget azzal a gondolattal fogadta el valaki, hogy a tisztség vállalásával Ő tiszteli meg az egyházat. Nem. Ma az egyházi munkára való elhívás a magyar férfiélet legszebb kitüntetése, mert ez a megbízás munkát, hűséget, áldozatos bátorságot követel.

Kétségtelen, hogy ma Anyaszentegyházunk feladatai óriásira nőttek. Híveink gazdasági, kulturális, szociális életérdekeinek fejlesztése, védelme is az Egyház szolgálatára vár. És tudnunk kell, hogy mindezen feladatok betöltése csak egy hitben megújult, erkölcsiben megtisztult nemzedék hősi munkája által eszközölhető. Ma minden alkotó és cselekedni kész férfiú és nő közreműködésére szükség van, de csak ezeknek a férfiaknak és nőknek munkába állítására van szükség. Éppen azért kell hangsúlyoznunk, hogy senki se vállaljon el olyan megbí-

Isten pénzügyei! Hát lehet minálunk ilyesmiről beszélni? Egyházi vagyonról, egyházi-, iskolai költségvetésről, az egyház anyagi szükségleteiről, orgona-, harang-, szegényalapról, egyházi adózásról, perselyes vagy jótékony célú gyűjtésről stb. stb. szoktunk beszélni, tanácskozni, de mindezekről *kimondottan mint Isten pénzügyeiről* beszélni, azt hiszem a mi egyházi köreinkben alig szokásos.

Ez az egyetlen szempont: hogy az Istenországa az élet minden területét feltétlenül mint ilyen igényli a maga számára, tehát a gazdasági területet is, a mi egyházi viszonyainkban teljes forradalmat jelent, mert hiszen a kiinduló pont ebben az esetben az, hogy Isten csak olyan pénzt akar fölhasználni, melynél *úgy a szerzési, mint adakozási motívumok hitből valók.* Milyen itéletet mond az erdélyi egyház felett a szerző, mikor megmutatja, hogyan nem lehet gyűjtést rendezni „harangalap javára” „Halálos „ellenkezés” van Krisztus között s a Sátán között: Krisztus menyasszonya az Egyház. Amikor a legényegyletek s a jótékony asszonyok táncmulatságot rendeznek a *harangalap javára*, akkor az történik, hogy Krisztus jegyesét a Sátán pénzén ruházzák. Alacsony ösztönökre épített vállalkozás a pénzszerzés ilyen módja. Belejátszik a hiúság, a fényűzés, az alkohol, nem is szólva arról, hogy az összesimuló pároknak mit tanácsol a vér. Aztán a családfő keserves kéréséből — ha minden jól megy —, minden száz koronából öt a „jótékony” célra jut. Az angyalok összerázkódnak az égben, amikor megkondul az a harang. Minek kellene a bizonyítás terére lépnünk, hogy így lesz! Isten a szentségének tartozik azzal, hogy átok legyen azon a harangszón! Meg kell figyelni majd annak a templomnak a történetét. Szólhatnak a harangok! Üreseknek kell maradni a padoknak. Azoknak a harangoknak a tevékenységét csak egy célra fogadhatja el Isten amikor lángban áll a falu, vagy kilépett medréből a folyó

Viszont, hogy milyen pénzt, áldozatot fogad el az Isten s építi általa csakugyan a maga országát, erre nézve álljon itt a szerző következő illusztrációja: „Sok más módon érheti szeplő az Istennek szánt pénzt. Többek között úgy, hogy nem számolok le eléggé a magam dicsőségével, mikor Ísten dicsőségére áldozatot hozok! Aligha látott a világ még egy olyan tünevényes karriert, amilyent Müller György ashleydoron-i árvaházi igazgató vállalkozásai futottak meg. Mesés értékekkel gyarapí-

tolta Krisztus földi királyságát ez a csodálatos sáfár. Legendás pénzügyi sikereinek a hitén kívül nyilván az a titka, hogy minden egyes esetben megvizsgálta a följánlott adományokat: tiszta indítékokból származnak-e? Pedig óriási szükségleteket kellett fedeznie pusztán hívők adományaiból. Vegyük pl. az 1874. év szükségleteit: 2100 embert kellett táplálnia és ruháznia. 189 misszionárius szorult segítségre. 9000 tanuló számára 100 iskolát kellett fenntartani. 4,000.000 traktátus oldalt kinyomatni, több tizezernyi bibliát kiosztásra elkészíteni. Ennek az egy évnek egész szükséglete körülbelül 44.000 font sterlingre rúgott. Isten bebizonyította, hogy Müller György szolgálatában gyönyörködik. Hetven esztendő korában Müller útrakelt bizonyoságot tenni arról az Istenről, aki őt szolgálatában segítette. Tizenhét év alatt (70—87 éves korában) 42 országot járt be, 200.000 mérföldnyi utat tett meg, ami megfelel a föld nyolcszoros megkerülésének. A talált jegyzetek szerint az utazások során 5—6000 beszédet tartott. Jézus menyasszonyának, az Egyháznak csak olyan pénze legyen, amely hitből lett.“

Az alapszempont tehát ez: *„Jézus menyasszonyának, az Egyháznak csak olyan pénze legyen, amely hitből lett.“* Milyen erőt jelentene egyházaink számára, ha ez a gondolat hatná át legalább és elsősorban azokat, akiknek főképen tisztük az egyházak vezetése és a sáfárkodás! Hangzottak ugyan már eddig is ilyen értelmű hangok konferenciákon s az egyház hivatalos lapjában, de a válasz reájuk vagy felzúduló, méltatlankodó volt, vagy a „meg nem értettség“ érzékenykedése, vagy fölényes leintése a doktrinárságnak. Persze a legkomolyabbnak vélt válasz azzal felel, hogy arra *nem lehet számítani*, hogy valamire lehetne menni, ha meg nem alkudnánk egy kicsit a helyzettel.

Erre a *nem számításra* a szerző azt mondja, hogy Isten számításai mások, mint az emberéi. A maga személyes eseteit hozza fel bebizonyítván velük, hogy ha Istennek van szüksége a pénzre, úgy Isten meg is tudja szereztetni azt benne hívő embereivel. Viszont pedig Istennek adni? Erre nézve kimutatja hogy Isten a legjobb adós s felveti a kérdést: meri-e valaki kétségbevonni Isten hitelképességét? Minden adás: vetés. „Köteles vagyok vetni, adni. Aratás lesz belőle. *Miképpen?* Azt Isten tudja. Az eredményre nem fontos, hogy én is tudjam. *Nem lesz gyönyörűsége Istennek a hitemben, ha az eszemnek jobban*

hiszek, mint Neki A hívő adakozók egybehangzó tanúsága szerint is, s a Biblia tanúsága szerint is az adakozók *Istennek hitelenek* mindig, amikor Isten nevében adnak.

Ezek a kikapott részletek is mutatják, hogy a szerző, ki éveken keresztül a Magyar Evangéliumi Diákszövetség „pénzügyminisztere” volt, a keresztyénség e fontos kérdését hogyan akarja velünk láttatni s a maga hívő tapasztalatait hogyan akarja javunkra, Isten ügyének szolgálatában értékesíteni. Annak, hogy „Isten hogyan szólal meg a pénz sorsában”: törvényszerűségeit a maga megfigyelésein mutatja ki s ezzel könyvének nemesen propagandisztikus célját még hathatósabbá teszi.

A felvetett probléma s a könyv is igazán időszerű. Nálunk, Erdélyben különösen az.

Járosi Andor.

Egyetemi hallgatóink ügye.

Kisebbségi életsorsunkban egyik legnagyobb kérdésünk az, hogy a jövő magyar és református társadalom azon elemei, akik tudományos pályákon akarnak működni, hogyan készülnek elő, és előkészületükben milyen akadályokkal és nehézségekkel kénytelenek küzdeni. A magyar ifjuság, sok tekintetben örvendetes arányban szaporodik az állami egyetemeken és evvel együtt felmerül és kialakul a mai magyar kisebbségi egyetemi hallgató típusa és alakja, mely bizony munka, fáradságos előkészület és nélkülözés tekintetében nem marad el a régi típus mögött,

Sem nemzetünknek, sem egyházunknak nem lehet tehát közömbös ismerni azokat a körülményeket és nehézségeket, melyekkel ma az egyetemen tanuló ifjú vagy leány találkozik, de evvel együtt komolyan hozzá kell látnunk, hogy segítsük kialakulni az egyetemi hallgatók olyan munkásságát, melyből egyházunkra és nemzetünkre haszon és előhaladás származik.

Ha régen voltak olyan ifjak, akik az egyetemre csak azért mentek, hogy egy családi tradíciónak tegyenek eleget, ma épen jelenlegi nehézségeink és jövő fejlődésünk alapján hangoztatnunk kell azt az elvet, hogy csak az az ifjú menjen tudományos pályára, aki meg tudja állani ott a helyét, és akinek a munkájából komoly és értékes gyümölcsök fakadnak egyházára és népére. Most nincs szükségünk felületes és könnyelmű úrfiakra, akik szórakozásokkal töltik az idejüket ahelyett, hogy tanulnának, mert minden ilyen óriási nemzetgazdasági kár és veszedelem. Szerencsére a mai viszonyok

nem is igen engednek meg ilyent, s az egyetemi rendszer ezt különösen kisebbségi tanulónak, akinek a nyelvvel is küzdenie kell, szinte lehetetlenné teszi.

De emellett szükség van arra, hogy aki tudományos pályára megy, ne csak avval a szándékkal menjen, hogy a saját idejét ne rabolja, de menjen avval a határozott tudattal, hogy minden perce előkészület nemzete és egyháza javára és szolgálatára. Meg kell éreznie, hogy komoly és nagy felelősséget vállal fel a maga pályájával és minden napon világosan kell éreznie ezt a felelősséget. Ez a felelősség pedig nem elsősorban politikai, tehát nem arra kell igyekeznie, hogy politikai téren képezze ki magát, hanem, hogy a felelősség lelki oldalát lássa meg. A mi népünknek és egyházunknak jövője elsősorban nem attól függ, hogy milyen előnyöket tudnak a politikusaink kicsikarni az állam vezetőitől, hanem attól, hogy népünk milyen öntudatos, milyen komoly gondolkozású, mennyire tud ellenállani az erkölcsi és szellemi demoralizáció kísértésének, mennyire fogja fel azt a hivatását, hogy itt ősi kultúrájának és egyéniségének megőrzésével és nemesítésével szolgálatára lehet Istennek.

Ezért nagyon fontos dolog, és nagyrészen függ attól a mi népünk és egyházunk jövője, hogy egyetemen hallgató fiaink és leányaink lelki felkészültsége, mondjuk ki világosan: hite, milyen mély és milyen erős. Ma már nem áltathatjuk magunkat avval, hogy ez elvont, teológiai kérdés, ma már mindenki látja, vagy legalább sejti, hogy a hit kérdése, a személyes kapcsolat Istennel, nem theologia. Ha a mi jövője intelligenciánk ezt figyelmen kívül hagyja, elhanyagolja, vagy épen ki akarja küszöbölni a gondolkozása köréből, egy, az ő vezetése és befolyása alatt majd felnövő hitetlen és vallástalan nemzedék nyomorúságai lesznek rá a felelet.

Nekünk az a meggyőződésünk, hogy mély, öntudatos református hit nélküli vezetők legbiztosabban viszik bele a népet a veszedelembé, melyből azután nincs menekvés.

Ma épen ezen követelmények miatt, melyeket napról napra jobban és világosabban érez az egyetemi magyar ifjúság, a körülmények, melyek között van, igen súlyosak. Sajnos egyházunk még nagyon keveset tett, talán keveset is tehetett támogatásukra. De mindenki, aki gondolkodik a dolog felett, belátja, hogy egyházunknak fel kell karolni, és segíteni kell a magyar egyetemi hallgatók ügyét. Szellemileg is, úgy, hogy a legjobb és legkomolyabb fiukat és leányokat kell oda küldelnünk. De anyagilag is. Külvárosok nyomorult lakásaiban, sokszor kellő táplálék és a munka lehetősége nélkül fárad és dolgozik igen sok közülük. A diákonthon tulzsfólva, a magunk intézetei szintén képtelenek helyet adni, a lehetetlenséggel határos, hogy egy szegényebb fiu valahogy elhelyezkedjék. Pedig aránylag kevés összeggel biztosítani lehetne egy-egy nagyobb,

kibérelt szobában három-négynek az elhelyezkedést, ami egyike a legsúlyosabb kérdéseknek számukra.

Ez egy terület, melyen segítségre jöhetnek tehetségükhöz mérten azok, akik hajlandók felvenni a jövődő magyar ref. egyház vezetőin való segítség terhét és belátják a dolog fontosságát.

I.

Az Ige fényénél.

Gondolatok.

Isten szeretete olyan nagy és az Ő türelmes irgalmassága oly kifogástalan, hogy az minden emberi értelmet felülmúl. A sötétség és csüggedés óráiban a lélek erőt és kitartást talál az arra gondolásban, hogy Isten még mindig velünk van és nem hagy el bennünket, el sem távozik tőlünk. Ha visszaemlékezünk rá, hogy milyen jó is volt hozzánk Isten a múltban, ez biztatás és kezeség az ő szeretete és védelme felől a jövőre nézve is.

* * *

Esdrás egy roppant mély igazságot ismert fel, mikor azt mondta: „A mi Istenünk kegyelme van mindazokon, akik őt keresik.” (Esdrás 8 : 22.) Isten kegyelme puhán körülöleli a szívünket és megtölt drága, felemelő, szép érzésekkel. El ne fordulj Istentől, ha megérzed, hogy ezt a kegyelmet nyújtja feléd szent keze. Isten azért akarja érvényesíteni a befolyását fölötted, mert nagy és magas céljai vannak veled.

* * *

A zsoltáríró egyik csodaszép dalában gyönyörűen festi meg, hogy miképen kell járnunk Isten utain. De jó volna nekünk is ma, ha elég jók és elég erősek lennénk ennek a példának a követésére: „Az Úrra néztem szüntelen. Jobb kezem felől van, meg nem rendülök. Örül az én szívem és örvendez az én lelkem ; testem is biztonságban lakozik. Te tanítasz engem az élet ösvényére ; teljes öröm van tenálad ; a te jobboldon gyönyörúségek vannak örökké.” (Zsolt. 16 : 8, 9, 11.) — Bizony, gyönyörúségek !

* * *

De ezt csak az tudja igazán, aki megtanulta az imádság értelmét. Kinek vannak csalódásai az életben ? Aki az emberekben bízik. Aki Istenre bizza magát, nem éri csalódás. Ezért jó volna megtanulnunk, hogy gyakrabban és többet beszéljünk Istennel az emberekről és az emberekért, mint az emberekkel Istenről.

* * *

Az igazi keresztyén élet titka az, hogy mindent Isten dicsőségére cselekedjünk. „Dicsérjétek az Urat” — mondja Pál. Bizonyos, hogy Pál, akármit csinál: ha az athéni Areopaguson prédikált, ott is: ha Aquila és Priscilla jámbor hajlékában sátorponyvát szövögetett, ott is, Isten akaratát cselekedte. S mert tudta ezt, rajta volt, hogy ehhez méltó legyen minden cselekedete. Milyen gyönyörű volna, ha a mai keresztyének mind, mind olyanok lennének, mint Pál. Ha a nevetésünk, a bánatunk, a szórakozásunk, a munkánk, a pihenésünk, a körülöttünk levőkkel és a velünk együtt dolgozókkal való érintkezésünk arról tenne bizonyosságot, hogy a Krisztus nem hiába halt meg és támadott fel értünk, s hogy a Szentlélek munkája nem veszett kárba rajtunk: akkor töltенők be igazán keresztyén élethivatásunkat.

* * *

S akkor az egész világon tündökölve, gazdag sugárözönben ragyogna át Isten örökkévaló dicsősége.

M. A.

H I R E K.

A marosi egyházmegye kettéosztása. Az erdélyi református egyházkerület legnagyobb egyházmegyéje, a marosi, az adminisztráció megkönnyítése céljából kettéoszlott s az így létesült két fél közül a marosmenti rész marosi egyházmegye név alatt külön szervezkedett. Az új egyházmegye esperesévé Kolozsvári Józsefet, világi főgondnokává választották meg.

A londoni leadórádióállomás vasárnaponként az istentiszteletek szolgálatában áll s azokat „broadcast”-olja. Ezenkívül azonban minden este ad egy rövid, énekes bibliai áhitatot is. Egyesek kifogásolták ezt a rendszert és a bibliai áhitatnak a rádióprogramból való kihagyá-

sát követelték. A rádiótársaság erre felhívta az angliai rádióbarátokat, hogy szavazás útján döntsenek a mindennapi áhitat megtartása vagy eltörlése felől. Mintegy tízezer beérkezett szavazat közül kilencezerhatszáz az áhitatok megtartása mellett foglalt állást.

Külön kelyhes urvacsoraszta Budapestén. Nagyon sok református egyháztag azzal az érveléssel marad el az urvacsorai istentiszteletekről, hogy a közös kehely használatát veszedelmesnek tartja. A budapesti református egyház tehát elhatározta, hogy egyelőre minden évben egyszer külön kelyhes urvacsoraszta tart. Ez megoldja, legalább is átmenetileg, a közös kehelytől felők problémáját, más-

felől tiszteletben tartja a magyar református egyház közös kehelyhez ragaszkodó régi tradícióját is.

A debreceni református presbitérium a káromkodás ellen. A debreceni presbitérium februári gyűlésén egyik presbiter felszólalásában az egyház erélyes intézkedését kérte a káromkodás ellen. Balthazár püspök hozzászólásában annak a véleményének adott kifejezést, hogy célszerű volna, ha — egyházi indításra — egy olyan társadalmi egyesületet lehetne létrehozni, melynek tagjai fogadalommal fogadnák meg, hogy nemcsak maguk tartózkodnak, de másokat is, ha szükséges, törvényileg, visszatartanak a káromkodástól.

A varsói konferencia. Lapunk megelőző száma hirt adott a budapesti zsidómissziói konferenciáról. Ezt a konferenciát ápr. 19—25. között egy még nagyobb szabású konferencia követte Varsóban, melyen európai, ázsiai, afrikai és amerikai kiküldöttek vettek részt. Szónoklat szónoklat után hívta fel a figyelmet arra, hogy millió és millió zsidó él a világon, aki csak névleg az, de tulajdonképpen elhagyta ősei hitét, s most egészen vallástalanul él. A keresztyénségnek csodálatos missziói mezeje, hogy ezeket behozza a Krisztus evangéliumának világosságába. Palesztina misszionálásának szinte tulzásbavitele mellett nagyobb gondot kellene fordítani azokra az országokra, ahol ma élnek, még pedig tömegesen, a zsidók.

Amerika adószai. Az Egyesült Államok hadiadósság megállá-

pítóbizottsága öt évi működés után f. é. februárjában feloszlott. Az öt évi munka alatt tizenhárom országgal tárgyalt és kötött megállapodást a hadiadósságok kifizetésére nézve. Az adószok jegyzéke a következő:

Belgium	418,000.000 d.
Csehszlovákia	115,000.000
Esztónia	14,000.000
Finnország	9,000.000
Franciaország	4025,000.000
Anglia	4600,000.000
Magyarország	2,000.000
Olaszország	2042,000.000
Latvia	6,000.000
Litvánia	6,000.000
Lengyelország	178,000.000
Románia	44,000.000
Jugoszlávia	63,000.000

Az adósz országok közül Görögországgal, Ausztriával, Libériával és Oroszországgal nem jött létre megállapodás. Ausztria moratóriumot kért 1943-ig, Görögország úgye az amerikai parlament elé került, Libéria adóssága elenyészően kicsi. Szovjetországgal pedig nem bocsátkozik tárgyalásokba az Egyesült Államok kormánya.

Az Országos Magyar Párt május hó 7-én, körülbelül 60 intézőbizottsági tag részvételével, Kolozsváron gyűlést tartott. Tárgyalták az új szervezeti szabályzatot, meghallgatták a parlamenti csoport jelentését s megbeszélték a további teendőket. Különösen a magyar egyházak iskoláinak ígért, de még ki nem fizetett államsegély az esküt nem tett tisztviselők, továbbá a nyugdíjasok ügyére nézve látta szükségét a párt, hogy minden akcióképességét és befolyását latba vesse a jövőben.

Makkai Sándor: Magyar fa sorsa.

Makkai Sándor ezt a címet adta a „vádolt Ady költészeté”-ről szóló kötetének: *Magyar fa sorsa*. S való igaz, hogy talá-
lőbb címet nem választhatott volna, kerestén keresve sem. A
magyar géniuszunk mindig az volt a tragédiája, hogy amivel
többet, szebbet, újabbat és nagyobbbat látott annál, amit az
úgynevezett közvélemény akceptált, azért vádakat, gúnyt, gya-
lázatot, megnemértést, vagy a legjobb esetben is félreértést
kellett szenvednie és elviselnie. Mert ami Adyval történt, hogy
megvádolták, leértékelték, meg akarták alázni, lehetetlenné
akarták tenni, egyáltalán nem egyedüálló dolog és nem kizá-
rólag Ady osztályrésze. A kortársak így bántak Petőfivel is; s
még ennél is rosszabul bántak Madáccsal vagy Katona József-
fel. Ami virág, fa, széplombú gyönyörű növény a magyar lélek
televényéből kinő, annak az a sorsa, hogy szó-szelek meg-
tépázzák szidalom-viharok megropogtassák a derekát, rossz-
akarat-villámok csapdossanak körülötte.

Az Adyt ért vádakat Makkai a következőkben csoporto-
sítja a hazafiatlanság és nemzetköziség; érzékiség és erkölcs-
telenség; az érthetellenség és destrukció; hite komolytalansá-
gának s vallásossága affektáltságának a vádjai. Ezeket a vád-
pontokat veszi aztán vizsgálat alá s csodálatos lelki mélységek
feltárásával felszínre hozza azokat az értékeket, amiknek a
ragyogása és becse mérlegre téve eldönti a kérdést. Az örök
emberi értékek, amiket Ady a maga szubjektív átélésében,
bátor és új verseiben, saját lelkén keresztülszűrve a magyar
világnak adott, olyan drágák, hogy hálából értük elfeledhetjük
és megbocsáthatjuk a hibáit is, — annál inkább, mert Ady a
hibáiban is őszintébben ember volt, mint akárhány átlagember
a maga büszkén fitogtatott kis-erényeiben.

Azt azonban mindjárt az előszóban leszögi Makkai
Sándor — s ez sarkalatosan fontos az egész Ady háborúság-
ban — hogy *nem elég Adyt egyes fórumok véleményének
hatása alatt, vagy ellenhatásaképen kiszemelgetett néhány ki-
rívó verse, vagy versrészlete alapján ismerni, hanem ismerni
kell egészen. Maguk az ítélezők is, vagy legalább nagyon
sokan közülük, nélkülözik Ady költészetének alapos és teljes
ismeretét. Már pedig mások tendenciózus rosszvéleménye alap-
ján, a vádolt meghallgatása nélkül, elítélni valakit nem más,
mint — enyhén szólva — a befolyásolhatóság és félrevezet-
hetőség jele.*

Ez Makkai Sándor könyvének ismertetése kapcsán is
magával hozza annak a kötetét, hogy ha valaki akár pro-
akár kontra, állást akar foglalni és szót kér magának a kérdés-

ben, az lelkiismeretbeli kötelességének tartsa, hogy komolyan, elfogultság nélkül és alaposan mélyedjen el a könyvben megadott szempontok alapján az Ady költészetében. de ameddig ezt meg nem cselekedte, addig tartsa függőben a maga sajátos nézeteinek a kinyilvánítását.

A Makkai Sándor könyve ugyanis — s ez túlzás nélkül van mondva — új perspektívát nyit meg az Ady kérdésben. Az Ady-irodalom nagy kiterjedésű mezejének nemcsak bővülését, hanem egyenesen új irányfáját jelenti. Nemannyira azért, mert több benne az invenció és az intuíció; nem is azért, mintha soha nem ismert szempontokat fedezett volna fel, — hanem inkább azért, mert minden személyi él és cél nélkül, személyi- és pártpolitikától mentesen, a kérdés szövevényén felül állván, az abszolút művészség és az abszolút erkölcsiség magaslatának mértékével mondja el mondanivalóit Ady költészetéről; ha kell, objektív ítélettel; ha, kell szubjektív megértéssel. Ez az, ami új és szokatlan az Ady körül vitában, amelyben az ide-oda billenő, ellentétes kritikai véleményeket eddig az előítéletek irányították és hajtották, vagy kötözték meg. Az erdélyi püspök könyve azonban, méltóan szerzőjéhez, nem áll semmiféle érdek, irányzat és előítélet szolgálatában, s ezért feltétlenül megbízható és irányadó.

Tételről-tételre haladva sorra veszi a vádakát, amikkel Adyt illetni szokták, S rendre kiderül, hogy ezeket a vádakát nem kell cáfolni, semmi szükség sincs erre; csak meg kell látni Ady költészetének a lelki rugóit. Ady nem hazafiain, mert amikor keserűen, ostorozó igékkel szól a népéről, akkor sem rosszat akar magyar fájának, hanem jobbat és többet akarna tőle! Diszharmóniája a lélek harmóniát kereső tapogatózása. Haláléneklése az élet izzó, rajongó szeretetének hajtása. Amikor velőkbe hasító fájdalommal megvallja a maga bűnös, gonosz ember voltát és szilaj szavakkal festi meg Istennel való konok tusakodásait, akkor tulajdonképen az egyéni vallásosság egyetlen lehetséges kiindulásához, a *bűnbánathoz* és legmagasabb ormához, az *Istenszerelemhez* érkezett el. S a vallás, sem bűnbánatának mélységében, sem Istenszerelmének magasságában, sohasem volt ránézve pusztá nagyképüsködés, affektálás és szeszély, hanem még ellemondásaiban is a legkomolyabb élet-halál ügy.

Makkai Sándor ezt az Ady könyvet a *Soli Deo Gloria* református keresztyén ifjúsági egyesület felkérésére írta s a kötet egyszerre két helyen, Budapesten és Kolozsváron jelent meg. Ha a magyar ifjúság valóban magáévá teszi azokat az eszményeket, amiket Makkai Sándor, mint mindenütt, ebben a művében is hirdet, akkor a magyar kultúra, irodalom, szellemi élet és egészséges világnézet a legjobb úton van Isten adta rendeltetésének szép hegycsúcsai feljő.

M. A.

Cs. Lázár László: Egy természeti törvény és az emberiség jövője.

Nem visz rá a lélek, hogy ezt a könyvet, melyben egyházi életünk egyik komoly, buzgó munkása hit és életfelfogásáról beszámol, a céhbéli theologia tiszteletreméltó mérővesszője alá állítsuk. Hiszen minden könyvből, ami az *őszinte* meggyőződésnek és az igazság utáni *komoly* vágyakozásnak a szülötte, valamit tanulhatunk. Szerző pedig fanatikus hirdetője az általa felfedezett „örök isteni természettörvény”-nek, mely szerint *minden cselekedetben már benne van a megfelelő következmény, melyben részesülni fog a cselekedet létre hozója.* Erős intellektuális hajlandóságánál fogva megeleveníti maga előtt a földet s az egész világ úgy áll előtte, mint a Teremtői Szellem ténye, mely a tőle kapott szabadság birtokában valósítja meg isteni rendeltetését, a béke, az igazság és a szeretet országát. Aki az útszéli naturalizmusnak és a már annyiszor bírált darwinizmusnak népszerű, találó kritikáját akarja olvasni, az vegye kezébe ezt a könyvet de ha azután ki akarja építeni lelkében a ker. hit és életfelfogás épületét, akkor már bizonyos kritikával olvassa ezt. Mert a szerző annyira világosan lát, hogy e mellett a minden vallás termőföldjét képező miszticizmusnak a jogosultsága egészen eltűnik s nem marad más fenn számunkra csak az erkölcsi törvény borzasztó felelősséggel járó parancsszava. Találunk még nála ügyes megfigyeléseket a társadalmi és politikai élet jelenségei közt mutatkozó törvényszerűségekről is, amik mind arra utalnak, hogy ezek sem az emberi szeszély vak játéka, hanem azé az isteni igazságszolgáltatásé, amelynek hatalma mindenekre kiterjed. Természetesen nem volna nyugodt az író lelke, ha a mai kor fegfájdalmasabb betegségének, a népek közti ádáz gyűlölködésnek a megszüntetésére nem ajánlhatna egy biztos orvosszert, a nemzetek szolidaritásán felépülő Békeszövetséget, illetve az ennek szolgálatában álló Világbiróságot. Hogy mennyiben fogja elveit igazolni a történelem, azt nem áll módunkban megjósolni.

Mindenesetre érdekes szimptomája ez a könyv a háború kábító csapása alól öntudatra ébredő és életcél után vágyódó lélek megmozdulásának, mely az eddigi meddő politizálás látóköréből felemelkedik a humanizmus és vallás nagy ideái közé. Csak sajnálhatjuk, hogy ebben az emelkedésben nem veszi észre a biblia és az egyházi keresztyénység óriási szerepét az egyén és társadalmi élet átalakításában. Dehát az igazsághoz vezető út sokszor céltalannak látszó kitérések közt halad és nekünk soha sem szabad kétsébevonnunk a Mester ígéretének igazságát: aki keres talál és a zörgetőnek megnyitattik. (Mt. 7s).

Nagy Géza.